

Introduktion. *Islam & institutioner*

Af Brian Arly Jacobsen

Islam & institutioner er temaet for årets første udgave af *Tidsskrift for Islamforskning*. Da redaktionen besluttede tidsskriftets temaer blev mange forskellige *Islam &* et-eller-andet foreslået analogt med tidsskriftet og foreningens navn (*Islamforskning*). Et oplagt emne var studiet af institutionelle forhold i relation til muslimer, islam og muslimske fællesskaber i Danmark. Temanummerets titel antyder, at det er 'islam' som en entitet, der påvirker den institutionelle praksis inden for et bestemt område. Det er naturligvis ikke tilfældet, og om der overhovedet findes en samlet betegnelse som 'islam', der ensidigt kan udgøre det ideologiske grundlag for en institution er tvivlsomt. Forskellige politiske, kulturelle og historiske forhold vil i mere eller mindre omfang altid spille en rolle for en institutions ideologiske grundlag, og den sociale praksis den medfører. De fire temaartikler er præget af sociologiske, etnologiske og/eller antropologiske tilgange til studiet af *muslimer* og institutioner. Det er altså samlet set studier af, hvordan muslimer påvirkes af og påvirker institutionel og social praksis inden for udvalgte områder

Institutioner skal i denne sammenhæng forstås bredt ud fra en samfundsvidenskabelig begrebsramme, hvor institutioner ses som en vedvarende social kendsgerning, der regulerer social praksis. 'Vedvarende' indikerer institutionens stabiliserende rolle i socialt liv. 'Social kendsgerning' beskriver idéen om, at institutioner er et produkt af interaktioner og relationer, og at de eksisterer eksternt for individet. 'Regulerer social praksis' repræsenterer idéen om, at institutioner sanktionerer visse former social praksis og modvirker andre. Ifølge denne definition vil de fleste samfundsvidenskabelige undersøgelser være kvalificeret som studier af institutioner. Som et minimum er staten, sociale normer, love, kulturelle værdier og socialt konstrueret viden institutioner, og alle har da også været fokus for en eller flere varianter af institutionelle definitioner. Sociologen Émile Durkheim (1858-1917) definerede endda sociologi som "institutionernes videnskab, deres oprindelse og funktion".¹ Der er næppe nogen tvivl blandt samfundsforskere om, at institutioner har stor betydning for den sociale praksis. Det kan umiddelbart virke som en

¹ Durkheim, Émile: *The rules of sociological method* pp. 59. New York: Free Press, cop. 1982.

banal betragtning, hvorfor mange samfundsvidenskabelige undersøgelser af institutioner er rettet mod spørgsmål om hvornår institutioner betyder mest, hvilken indflydelse de har på social praksis og hvordan den fremtræder og forandrer sig over tid. De samme spørgsmål bliver stillet i undersøgelserne i nærværende temanummer.

Temanummerets indhold

Religionssociolog Jon Alix Olsen har undersøgt konversion blandt indsatte i danske fængsler. I artiklen ”Konvertering til islam i danske fængsler - vejen ud af kriminalitet eller ind i radikaliserings?” diskuterer han, hvilken rolle islam kan spille for indsatte i danske fængselsinstitutioner. Hans resultater viser, at tilstedeværelsen af imamer i danske fængsler, som kommunikerer en inkluderende forståelse af islam og muslimer, er meget vigtig, hvis radikaliserings i fængsler skal undgås. Imamer kan være anledning til at undgå radikaliserings, men også en måde at undgå tilbagefald til kriminalitet blandt indsatte.

Antropolog Katrine Schepelern Johansen og religionssociolog Birgitte Schepelern Johansen diskuterer muslimer i dansk psykiatri ud fra et minoritetsperspektiv i artiklen ”Islam i dansk psykiatri”. Analysen viser, at man i Danmark overvejende betragter minoritetspatienter som ”muslimer”. Det viser sig at være u hensigtsmæssigt i nogle sammenhænge. Forfatterne sammenligner forholdene for psykiatriske patienter med forholdene i USA, hvor man anvender en vifte af kategorier for minoritetspatienter, som kan vise sig at være en mere hensigtsmæssig måde at kategorisere patienter på.

Islamolog Garbi Schmidt afkræfter den udbredte forståelse af religion som den væsentligste forhindring for dialog og sameksistens mellem minoritet og majoritet i et kvarter som Nørrebro. I artiklen ”Møder på Nørrebro” beskriver hun, hvordan denne udbredte forestilling viser sig at være unuanceret ved en nærmere undersøgelse. Andre sociale faktorer synes at være (mindst ligeså) vigtige for skabelsen af konflikt, fragmentering eller etableringen af alliancer.

Den sidste artikel i temarækken er skrevet af stud. mag i religionshistorie Nadia Jeldtoft. Hun undersøger religiøs identitet i artiklen ”Andre muslimske identiteter: et studie af

ikke-organiserede muslimske minoriteter i Danmark”. Undersøgelsen tager udgangspunkt i et studie af den institutionelle praksis *transnationale ægteskaber*, men studiet fortæller samtidig noget om, hvordan unge helt almindelige muslimer konstruerer og forhandler deres religiøse identitet. Jeldtoft når blandt andet frem til, at den religiøse identitet som ’muslim’ ikke er lige vigtig hele tiden, men aktualiseres i bestemte sammenhænge.

Endelig indeholder tidsskriftet også en artikel uden for temarækken, som diskuterer antalsopgørelser over muslimer i Europa, religionsdemografiske spørgsmål samt prognoser over muslimers antal i Europa og Danmark. Religionssociolog Brian Arly Jacobsen giver i artiklen ”Muslimer i mandtal - tal, fordomme og politik i Europa” blandt andet et kvalificeret bud på antallet af muslimer i Europa på baggrund af en gennemgang af undersøgelser og opgørelser fra samtlige europæiske lande.

Tidsskriftet indeholder som sædvanlig en række anmeldelser af relevante bøger om islam og muslimer. Af aktuel interesse kan nævnes Jakob Feldts anmeldelse af Kim Møllers *Vejen til Damaskus*.

God fornøjelse!